

Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti
O'rinboeva Yulduz Pirnazarovna – I.f.f.dok. dotsent

ulduzurunbaeva75@gmail.com

Buxgalteriya Hisobi va Menejment fakulteti

BH-423 guruh talabasi

Abdurashidov Xurshid

xurshidabdurashidov2005@gmail.com

Annotasiya. XXI asr zamonaviy texnologiyalar asridir. Ishlab chiqarishga bo'lgan ehtiyoj, tabiiy resurslar sarfining ortishi, tabiiy resurslar qazib olish, mashinalar sonining ortishi, yangi yerlarning o'zlashtirilishi tufayli juda ko'plab ekologik muammolar kelib chiqmoqda. Vaqt o'tgani sari ekologik muammolar soni ko'payib bormoqda. Ushbu maqolada ularning asosiylar turlari va ularga yechimlar haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Ekologiya, ekologik muammolar, suv tanqisligi, suvning sarflanishi, texnologiyalar, avtomobillar, global isish, chiqindi, o'rmon yong'inlari, havoning ifloslanishi, "Qizil kitob", "Issiqxona effekti".

Kirish. Ekologik muammolar, inson faoliyati va tabiatning o'zaro ta'siri oqibatida paydo bo'layotgan muammolardir. Bu masalalar atmosfera o'zgarish, suvlarning buzilishi, biologik diversitetning kamayishi va boshqa o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Ekologik muammolarga quyidagilarni misol qilish mumkin:

1.Suv tanqisligi. Suv tanqisligi insonning tabiatga bo'lgan shavqatsiz munosabati, yangi yerlarning o'zlashtirilishi, aholi sonining ortishi, o'rmon hududlarining kamayishi va boshqa ko'plab sabablar orqali vujudga kelmoqda. Suv inson uchun havodan keyingi eng kerakli muhim omillardan biri hisoblanadi. Suv tanqisligini kamaytirish va suv sarflarini to'g'ri yo'naltirish suvga bo'lgan ehtiyojni qondiradi.

Yechimlar. 1) Yangi texnologiyalarni qo'llash orqali suv sarfini kamaytirish;
2) Ekstensiv sug'orishdan intensiv sug'orishga o'tish;
3) Aholiga suv tanqisligi haqida ma'lumot berish, suvning tugaydigan resurs ekanligini haqida tushuncha berish;
4) Suvsizlikka chidamli yangi navli o'simliklarni yaratish;
5) Suvni tejash usullarini takomillashtirish va qo'llash.

2.Havoning ifloslanishi. Havoning ifloslanishiga sanoat korxonalaridan chiqadigan gazlar, avtomobillar chiqarayotgan gazlar sabab bo‘lmoqda. Havoga chiqayotgan gazlar sababli ozon qatlami yemirilmoqda. Havoning ifloslanishi yer yuzidagi barcha tirik organizmlar uchun xavflarni keltirib chiqaradi. Havoning ifloslanishi bo‘yicha dunyo shaharlari reytinggida poytaximiz 4-o‘rinni qayd etdi (3.01.2024).

Yechim. 1) Sanoat korxonalaridan chiqadigan gazlar hajmini qisqartirish, bunda yangi texnologiyalarni qo‘llash;

2) “Avtomobilsiz bir kun” loyihalarini amalga oshirish;

3) Elektron avtomobillar sonini ko‘paytirish;

3.Hayvonot dunyosiga ta’sir. Ma’lumki, yangi yerlarning o‘zlashtirilishi tufayli juda ko‘plab hayvonlar boshpanasiz qolmoqda. Birgina bu uchun emas balki, inson omili ham bunga sabab bo‘lmoqda. O‘rmon yong‘inlari, o‘rmon xo‘jaliklari sonining kamayishi, atrof muhitning ifloslanishlari tufayli hayvonlar o‘z boshpanalarini tashlab chiqib ketmoqda va ayrimlarining yo‘q bo‘lib ketish xavfi mavjud. Bunday hayvonlarni muhofaza qilish uchun mamlakatimizda “Qizil kitob”

joriy etilgan bo‘lib, bu kitobga yo‘qolib ketish xavfi yuqori hayvonlar va o‘simliklar kiritiladi va muhofazaga olinadi.

Yechim. 1) Hayvonlar va o‘simliklar geografiyasi bo‘yicha bilimlar asosida ularga mos sharoitlar yaratish, qo‘riqxonalar sonini ko‘paytirish;

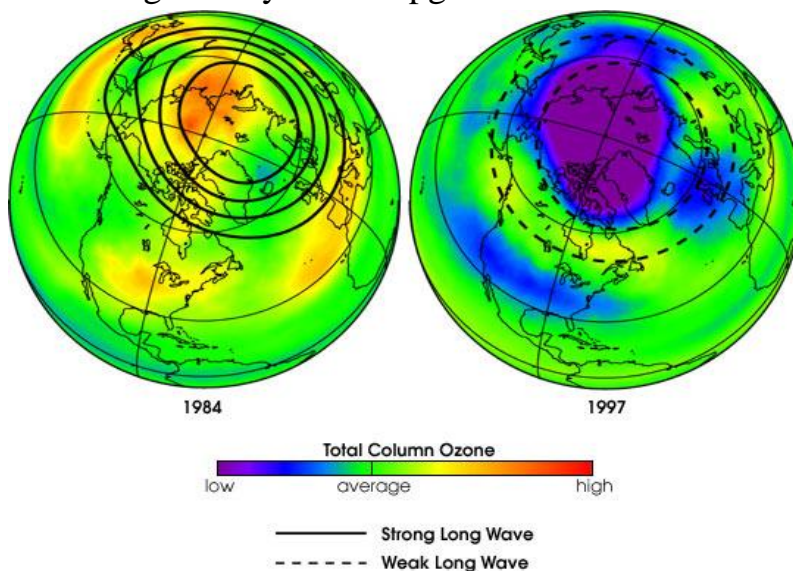
2) Hayvonlarga bo‘lgan noqonuniy ov qilishni qat’iy taqib ostiga olish;

3) Yangi yerlarning o‘zlashtirilishida hayvonot va o‘simlik dunyosiga ta’sirini o‘rganish.

4.Ozon qatlaminin yemirilishi. Ozon qatlaminin yemirilishi, dunyodagi hayotning asosiy jarayonlari va issiqlik bilan bog‘liq atmosfera tiziminin muhim qismi sifatida ko‘rinadi. Ma’lumki, ozon qatlami quyoshdan keladigan ultrabinafsha nurlarni sintezlaydi. Ozon qatlaminin yemirilishi oqibatida yuzaga kelgan ozon tuynugidan ultrabinafsha nurlar o‘tishi natijasida ko‘p yillik muzlar erishi, suvlarning qurishi, kunlarning isishi, inson sog‘ligiga zararli oqibatlari va boshqa ko‘plab oqibatlarga sabab bo‘lmoqda.

Yechim. Ozon qatlaminin yemirilishi bu havoning ifloslanishi bilan bog‘liq bo‘lgan jarayon hisoblanadi. Havoning ifloslanishini kamaytirsak ozon qatlaminin yemirilishi muammosiga ham yechim topgan bo‘lamiz.

5. Chiqindilar miqdorini ortishi. Bugungi kunga kelib ehtiyojlarimiz ortib bormoqda. Iste'mol qilish jarayonidan keyin chiqindilar ham qoladi. Bugungi kunda bu chiqindilar sonining ortishi natijasida "chiqindi muammosi" global muammoga aylandi. Birgina karantin vaqtida 2020- yil ishlab chiqarilgan 52 milliard tibbiy niqoblarning 1.5 milliarddan ortig'i dunyo okeaniga tashlangan. Bu oqibatida dunyo okeanida chiqindi sonining ortishi va suvda yashovchi hayvonot va o'simlik dunyosiga katta ta'sir o'tkazgan.

Yechim. 1) Chiqindilarni qayta ishlash zavodlari sonini ko'paytirish, ularga yangi texnologiyalarni qo'llash;

2) Chiqindilarni duch kelgan joyga tashlamaslik, bu holat bo'yicha jazo choralari qo'llash;

3) Chiqindilar uchun maxsus idishlar sonini ko'paytirish;

6. O'rmon yong'inlari. O'rmon yong'inlari vujudga kelishining sabablari juda ko'p emas. O'rmon yong'inlari bevosita tabiiy va sun'iy ravishda kelib chiqadi. O'rmon yong'inlariga tabiat va inson omili sabab bo'ladi. Kunlarning isishi, ob-havoning yomonlashishi, chaqmoq chaqnashidan hosil bo'lgan katta hajmli zaryadning daraxtlarga kelib tushishi oqibatida vujudga keladi. (Chaqmoq chaqnashidan 7-8 % o'rmon yong'inlari kelib chiqadi). Inson omilining ta'siri to'g'risida shunday deyish mumkin: sayyohlar, dam olishga chiqqan kishilar o'rmonda gulxan yoqishadi va uning o'chirganlariga e'tibor qaratishmaydi. Buning oqibatida o'rmon yong'inlari kelib chiqib atmosferaga katta hajmli karbonat angidrid gazi chiqishi va havoning isishiga olib keladi. Havoga chiqqan kul yomg'irlarga qo'shib yerga qayta tushadi va bu inson salomatligi uchun zararli oqibatlarga olib keladi.

Yechim. 1) Sayyohlarga o'rmon yong'inlarining oqibatida yuzaga keladigan havf va muammolar haqida ma'lumot berish;

2) O'rmonga bo'lgan e'tiborni o'shish.

7.Global isish. Global isish, dunyodagi atmosfera temperaturasining o'sish darajasi va iqlimi o'zgartirishning o'zaro bog'liqligi bilan bog'liq eng katta muammolardan biridir. Bu jarayonning asosiy sabablari o'sayotgan gazlar (karbonat anhidrid, metan va shu kabi gazlar) va iqlim o'zgarishi sabab bo'lmoqda. Ozon qatlaminin yemirilishi oqibatida quyoshdan keladigan ultrabinafsha nurlar yer yuzasiga to'g'ridan to'g'ri tushishi oqibatida yuzaga keladigan muammodir. Global isish oqibatida "Issiqxona effekti" vujudga keladi.

Yechim. 1) O'rmon hududlari sonini ko'paytirish va yo'q bo'lib ketgan o'rmon xo'jaliklarini qayta tiklash;

2) "Yer kuni" da minglab ko'chatlar ekish (22-aprel "Yer kuni") va bu borada ko'ngillilarni jalb qilish;

3) "Yashil makon" loyihasi hajmini kengaytirish.

Xulosa. Global muammolar kelib chiqishiga inson omilining ulushi kattadir. Global muammolar jiddiy va ularga zudlik bilan choralar ko'rish kerak. Bu muammolarni hal qilish o'zimizning qo'limizda. Global muammolarni hal qilish orqali bir o'zimiz va avlodlarimizning kelajagini ta'minlagan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

<https://oefen.uz/uz/documents/slaydlar/umumiy/ekologik-muammolar-va-uning-turlari>

<https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Ekologiya>

<https://www.renovablesverdes.com/uz/problemas-medioambientales/>

<https://yuz.uz/uz/news/yashil-makon-umummilliy-loyihasi-aholi-hayoti-sifatini-oshirish-omili>

https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Global_isish